

Schatten verborgen op geheime plekken

Jesaja 45,1-7

Preek van Samuel Wells

Zo spreekt de Heer tot Cyrus, zijn gezalfde, die Ik bij de rechterhand heb genomen, om volken voor hem neer te leggen, koningen de gordels van de heupen te rukken, en voor hem de deuren te ontsluiten, zonder dat een poort gesloten blijft.

‘Ik zal voor je uitgaan, hellingen maak ik vlak voor je, bronzen deuren zal ik breken en ijzeren sluitbomen verpletteren.

Geheime schatten geef Ik je, voorraden die verborgen zijn: zo zul je erkennen dat Ik de Heer ben, die je roept bij je naam, de God van Israël.

Omwille van Jakob mijn dienstknecht, om Israël mijn uitverkorene, heb Ik je bij je naam geroepen, jou een erenaam gegeven – en je kende Mij niet.

Ik ben de Heer en niemand anders, buiten Mij is er geen god; Ik omgord je – en je kent Mij niet.

Zo zullen zij erkennen, van de opgang van de zon tot aan haar ondergang, dat er niemand anders is dan Ik alleen: Ik ben de Heer en niemand anders.

Ik, die het licht vorm en de duisternis schep, die vrede maak en onheil schep, Ik, de Heer, ben het die dit alles maak.’

Jesaja 45, Willibrordvertaling

Een comedy-kanaal dat de afgelopen jaren een beetje een eigen leven is gaan leiden, en dat maar blijft leveren, is ‘Overheard in Waitrose’¹, een Twitter-account met problemen die alleen de rijken echt kunnen begrijpen. Onder mijn recente favorieten zijn:

‘Lieverd, hebben we parmezaanse kaas voor beide huizen nodig?’

Deze is ook grappig:

‘Papa, heeft Lego een stille t – net als Merlot?’

Sommigen herkennen zich misschien in deze:

‘Mam, denk je dat we een paar van onze vakantiehuizen moeten verkopen nu we uit de Europese Unie zijn gestapt?’

En deze is geweldig:

‘Nee, ik snap gewoon niet waarom u hier geen biologische courgettes hebt. Heet het hier soms Oost-Berlijn?’

Het probleem ontstaat als je de problemen van de rijken vervangt door de echte moeilijkheden van de armen. Dat is precies wat er gebeurt als Juda wordt weggevoerd in ballingschap, in de zesde eeuw voor Christus. Snel verander de Bijenkorf in de voedselbank. En toch – wat Juda ontdekt te midden van haar gedwongen vernedering, is een grotere God, een meer nabije God, een breder netwerk aan vrienden en een nieuw begrip van haar eigen kwaliteiten. Vandaag, op wat we ‘beperking-zondag’ noemen, wil ik in overweging geven om handicap op een soortgelijke manier opnieuw te definiëren. Als we ermee stoppen om alles in onszelf en in anderen dat als een beperking beschouwd kan worden als zodanig te beschouwen, dán voelen we de hunkering van Babel naar Jeruzalem, van de

¹ Waitrose & Partners is een luxere supermarktketen in het Verenigd Koninkrijk. Dit comedy programma is gebaseerd op uitspraken die ‘uit de winkel’ komen.

voedselbank naar de Bijenkorf. En als we dan de inzichten in overweging nemen die we alleen in Babylon kunnen opdoen, dán komen we in de buurt van het veranderen van onze persoonlijke en collectieve opvatting van beperking, en tegelijkertijd komen we dichterbij waar het evangelie werkelijk over gaat.

Ik wil met jullie één van de vier meest betekenisvolle teksten lezen die te maken hebben met Israël's ballingschap in Babylon. Jesaja 45 is een sensationeel moment van openbaring, niet alleen in het Oude Testament maar in de gehele menselijke godsdienstgeschiedenis. Ik ga die gewaagde uitspraak straks toelichten, maar zal niet te lang stilstaan bij wat Jesaja 45 precies betekende in de zesde eeuw voor Christus. Ik wil uitvinden wat Jesaja 45 betekent in de context van leven met een beperking vandaag. Ik denk dat deze passage tien kenmerken bevat die we gezamenlijk een 'manifest' kunnen noemen van wat God over het thema beperking zegt tegen de samenleving, tegen de kerk en tegen ieder van ons.

Hier is nummer één. Het is slechts één woord: Cyrus. Waarom is dat sensationeel? Cyrus was een Perzische koning. Toen dit geschreven werd, stond hij op het punt om Babylon binnen te vallen. Met andere woorden: de verwoester van Israël wordt binnenkort zelf verwoest door een invaller van uit het verdere oosten. Maar anders dan Babylon zou Perzië toestaan dat de ballingen van Israël huiswaarts konden keren. Het punt is – en dit is wat dit vers zo cruciaal maakt in het Oude Testament – Israël's redder was iemand van een ander volk, natie en religie. Wat betekent dat God niet slechts de God van Israël is maar van de hele wereld. Een vernederd Israël ontdekt een grotere God. Wat dit voor ons betekent is dat God werkt op duizend verschillende manieren en door een kaleidoscoop aan mensen. Misschien denk je dat jouw lichaam niet de kenmerken heeft van een West End danser, of je geest heeft niet de stabiliteit van een schaakkampioen. Dat maakt God niks uit. God gebruikte Cyrus. God kan jou gebruiken.

Hier is nummer twee. Opnieuw slechts één woord: *gezalfde*. Dit is zelfs nog meer opzienbarend, als je weet wat dit woord in het Hebreeuws is. *Mesjach*, Messias. De Messias is degene naar wie Israël verlangt, degene die verandering tot stand brengt en een einde maakt aan onderdrukking en vernedering, degene die vrede en welvaart brengt. Je begrijpt de betekenis als je dit naar het Grieks vertaalt: *Christus*. Jesaja noemt Cyrus de Christus. Christus zelf kwam uit niemandsland en hij leverde zijn grootste prestatie op het moment dat hij zijn handen en voeten niet meer gebruiken kon. Nu is het gebruikelijk onder bijbelwetenschappers om te zeggen dat Jesaja geen idee had dat er op een dag een man zou zijn die Jezus van Nazaret heette. Maar zelfs als je het daar mee eens bent, waar verwijst Jesaja met zekerheid naar? Naar Saul, David, Salomo, de grote koningen van Israël van vierhonderd jaar eerder. Jesaja zet Cyrus op de laatste plek van dát rijtje. En dat is sensationeel, zelfs als je een verwijzing naar Jezus niet kunt meemaken. Wat betekent dat voor ons? Het betekent dat als de heilige Geest door jou wil werken, je gezalfd bent om deel uit te maken van de lange lijn van mensen die voor Gods volk bevrijders zijn geweest. Je denkt misschien dat jij niet in het profiel van Gods gezalfde past. Wel, daar ga jij niet over. Stop ermee om de messiaanse genade van de heilige Geest weg te duwen. God had een rol voor Cyrus. God heeft een rol voor jou.

Hier is nummer drie. *Die ik bij de rechterhand heb genomen*. Dit is duidelijk niet tijdens een pandemie geschreven. Maar voel de kracht van het beeld. Neem jezelf in gedachten, staande voor een ezel, schilderend. Als je op mij lijkt, is dat al een gewaagde voorstelling. Het is een feit dat je rechterhand

niet geweldig getalenteerd is om te schilderen. Of te tekenen. Of geen van beide. Maar stel je nu eens voor dat de heilige Geest je rechterhand vasthoudt en je prachtige afbeeldingen op het doek doet maken, je dingen laat doen die je verbeelding te boven gaan, je paf laat staan van de wonderen die je kunt doen in elkaars kracht. Dat is zoals de heilige Geest werkt door een beperking. Neem mijn hand, Heer. Misschien heb je niet eens een rechterhand. De heilige Geest vindt er wel wat op. Er zijn een heleboel mensen die beter met hun voeten kunnen schilderen dan ik het kan met mijn rechterhand. *Die ik bij de rechterhand heb genomen*. Dit zijn woorden die zeggen dat het leven niet draait om briljant te worden in alles. Het draait om leren hoe de heilige Geest door jou heen te laten werken, hoe je ook bent toegerust, hoe sterk of zwak jij je in lichaam, ziel of geest ook voelt. God nam Cyrus bij zijn rechterhand. Laat God die van jou ook nemen.

Hier is nummer vier. *Ik zal voor je uitgaan*. Vijfendertig jaar geleden ontmoette ik een jonge predikant met een Noord-Iers accent. Ik vroeg hem hoe hij in Sheffield terechtgekomen was. Hij zei dat hij toen hij jong was bij de 'Troubles' was betrokken, een familielid had verloren en had meegedaan met de Corrymeela Community². Uiteindelijk was hij Ulster ontvlucht om een nieuw leven op te bouwen in Engeland. Toen hij zich voorbereidde op zijn ordinatie had hij een gesprek met een leidinggevende. Die zei: 'Ik weet wie jij bent. Ik ben een lid van de Corrymeela Community. Jaren geleden hoorden we een verhaal over een kleine jongen die in de Troubles verzeild was geraakt. Ik heb sindsdien altijd voor die jongen gebeden. En kijk – daar ben je.' *Ik zal voor je uitgaan*. De heilige Geest ging voor die jongeman uit en baande een pad voor hem. Misschien werken jouw ledematen niet, is je neurosysteem een mirakel, heb je zichtbare of onzichtbare uitdagingen. Jesaja vertelt je dat God voor je uit zal gaan. God ging voor Cyrus uit. God zegt: ik ga voor jou uit.

Hier is nummer vijf. *Hellingen maak ik vlak voor je, bronzen deuren zal ik breken en ijzeren grendels verpletteren*. Wie zegt dat er geen beperkingsaccreditatie is in het boek Jesaja? Wat hier staat betekent dat je in staat bent om de vijfhonderd mijl tussen Babylon en Jeruzalem in een rolstoel af te leggen. De bergen zullen veranderen in begaanbare hellingen en de dalen hebben een lift beschikbaar. Maar hier staat ook iets dieps over gevangen zitten. Deuren van brons en grendels van ijzer. Israël voelde dat het in een kooi zat. Of die kooi nu meer bestond in fysieke of mentale omstandigheden of misschien een kooi waar 'de samenleving' Israël had in gezet, wie zal het zeggen. Als jij het gevoel hebt dat je in een kooi zit, zegt God: ik maak je vrij.

We zijn halverwege ons manifest en we hebben nog maar twee verzen van Jesaja 45 gelezen. Hier is mijn favoriet: *Geheime schatten geef ik u, voorraden die verborgen zijn*. Ik ben er niet zeker van wat dit betekende voor Cyrus, want hij had genoeg schatten voor de rest van zijn leven, waar hij die ook opgeborgen had. Maar bedenk nu eens wat het voor jou betekent. Geef mij eens antwoord: heb jij schatten? Heb je voorraden? Zijn ze verborgen? Alle negatieve dingen die er tegen je gezegd zijn, alle opmerkingen die afbreuk hebben gedaan aan je verwachtingen of die je het gevoel geven dat jij niets hebt om bij te dragen? Flakkert er nog steeds een vlammetje ergens in je ziel dat zegt: 'ze moesten eens weten!?' Hier is de vraag: is je schat verborgen in duisternis? Zijn jouw voorraden verborgen op geheime plekken? Heb jij je aan iemand goed genoeg laten kennen, zodat diegene weet waar de geheime schat ligt? Heb je God toegestaan om jou goed genoeg te kennen? Word je net zo gehinderd door valse bescheidenheid als door het gebrek aan respect van anderen? Ik geloof dat God

² De Corrymeela Community is een organisatie die onder het motto 'together is better' werkt aan waarheid en verzoening in de context van de conflicten in Noord-Ierland. Zie <https://www.corrymeela.org/>

je alles heeft gegeven wat je nodig hebt om te antwoorden op de roeping die op je hart is gelegd. Maar je moet het uit de kelder halen, van achter uit de kast opdiepen. Nu is het de tijd.

Hier is nummer zeven. *Ik heb je bij je naam geroepen, je een erenaam gegeven.* Ik vraag me af of er een naam is die niemand anders kent. Je kreeg een naam bij je geboorte. Je kreeg een bijnaam op school. Je kreeg een roepnaam en misschien veranderde die ergens onderweg. God zegt: 'Ik ken je echte naam. De naam die niemand anders kent. En ik geef je een roepnaam, omdat je dicht bij me staat.' Namen kunnen negatieve associaties hebben. Maar als je gekoesterd bent, gerespecteerd en geliefd, dan krijg je een nieuwe naam. Een nieuwe naam maakt je niet tot een nieuwe persoon. Maar het kan de persoon identificeren die je altijd al was, die ernaar hunkerde om van een bepaald etiket of stereotype af te komen. God roept je bij die nieuwe naam, hier en nu.

Op naar nummer acht. *Omwille van Jakob mijn dienstknecht, om Israël mijn uitverkorene.* Met andere woorden: dit gaat uiteindelijk niet over jou. Ik roep je niet omdat ik je zielig vind of omdat ik alles al geprobeerd heb. Ik roep je niet omdat ik wil dat je mijn trots bent, mijn vreugde boven al het andere. Dit gaat over ál Gods mensen. Zij komen niet tot bloei tenzij ze ontvangen wat alleen jij kunt geven. Zij worden gehinderd naar de mate dat jij niet kunt of toestaat of klaar staat of bereid bent om te geven. Als je de enige nier had die een dialyse-patiënt het leven zou kunnen redden, zou je die onmiddellijk geven. Je verborgen schat is zoals die nier. Tenzij jouw licht schijnt, zal de wereld in die mate in het duister van de nacht blijven. Laat het schijnen, niet voor jezelf maar voor iedereen.

Nummer negen. *En je kende Mij niet.* Cyrus kende klaarblijkelijk de God van Israël niet. Kennen wij hem wel? Ja natuurlijk weten we iets van de schepping, Israël, Jezus, de kerk en het eeuwige leven. Maar ondertussen gaan we er nog steeds van uit dat God alleen de sterke wil, de wijze, de mooie, de rijke, de gelovige. Geloven we echt dat de heilige Geest hunkert om te werken door zulke kwetsbare en eenvoudige mensen als wij? Er zijn talloze obstakels op het pad van mensen met een beperking als ze hun stem willen vinden en hun lied willen zingen. Maar soms is ons grootste obstakel de twijfel aan onszelf, onze eigen angsten. God kent je. Wil jij op jouw beurt God kennen?

En *tenslotte* nummer tien. Zo langzamerhand zouden we moeten trillen van verwachting. *Zo zullen zij erkennen van de opgang van de zon tot aan haar ondergang, dat er niemand anders is dan Ik alleen.* Dit gaat helemaal over God. Dit gaat over aanbidding. Dit gaat over een wereld die met God verzoend is en zich voor eeuwig in Hem verheugt. Dit gaat over glorie. Dit is geen afgeleide, een voetnoot bij een groter verhaal. God zegt: 'Ik ben helemaal toegewijd aan dit verhaal, en tot het uiterste betrokken op jouw rol er in.' Er is niets belangrijkers dan dit.

Jesaja 45 was sensationeel toen het 2500 jaar geleden werd opgeschreven. Het was een aardbeving waarvan de trillingen ons nog steeds laten schudden. Maar er is nog een aardbeving die van net zoveel betekenis is. En de trillingen daarvan laten niet alleen de kerk op haar grondvesten schudden en niet alleen de samenleving, maar hemel en aarde samen. Kun jij ze voelen trillen in jouw hart? Ik hoop van wel. Want God heeft een klus die jij moet klaren. Zo groot als de taak van Cyrus. Speciaal voor jou. Zelfs jij. Jij in het bijzonder.

Samuel Wells is *vicar* van de kerk van St. Martin-in-the-Fields in Londen en hoogleraar christelijke ethiek aan

King's College. Hij hield deze preek in Londen op 18 oktober 2020. Citykerk Amsterdam is partnerkerk binnen HeartEdge, het internationale oecumenische netwerk dat vanuit St. Martin's wordt gecoördineerd. Ik vertaalde de preek met toestemming van Sam. Reageren? Vragen over Wells of HeartEdge? tim@citykerk.amsterdam